Poštnina plačana v gotovini.

Posamezna številka 1·50 Din.

Delavsko-kmetski list.

Zahtevamo odpravo „Zakona o zaščiti države“! - ki je temelj reakcije v Jugoslaviji.

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrtletno 15 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Aleksandrova cesta št. 9/II.

Leto I. LJUBLJANA, 9. oktobra 1924. Stev. 8.

Radičev govor kmetom o klerikalizmu.

V nedeljo je imel Stjepan Radič v Krašiču shod, na katerem je govoril o katoliških škofih ter o njihovem pastirskem listu med drugim tudi to-le:

Javiti vam moram žalostno in strašno vest. Sestali so se vsi naši škofje v Djakovu in napravili so pastirsko pismo, ki se bo bralo prihodnjo nedeljo po vseh cerkvah zagrebške nadškofije. Jaz sem ga čital večkrat in nisem mogel verjeti, da morejo katoliški škofje napisati tako pogansko pismo.

Vi vsi veste, da je nekaj drugega Bog, nekaj drugega vera in zopet nekaj drugega pop. Vrlo drzno je, ako neverna gospoda govori, da je sama zadosti pametna in da je vera potrebna samo za bedake. Ti naši škofje, tudi oni so gospoda, ki ne veruje. Mi to najbolje vidimo po tem, s kom se kdo druži, pa vidimo, da se družijo z židovi in z najbolj pokvarjeno gospodo. Redkokdaj pride kak župnik v kmetsko hišo kot prijatelj, razven če je v njej kako lepo dekle. Tudi škofje imajo zelo slabo družbo. Vi še niste čuli, da bi kdaj kak škof povabil na pojedino kmeta, a Kristus je kmetom umival noge. Grofi, bankirji in bogataši sedejo lahko za škofijsko mizo, četudi v njih ni krščanskega duha.

Škof Akšamovič je sedaj prodal za 18 milijonov gozda, pa je nato pozval vse škofe na gostijo, iz katere je potem moral priti pastirski list, ki ni poln svetega Duha, nego duha vinskega. Da so šli ti naši škofje v kak samostan, ali da bi si v postu in v molitvi izmislili poslanico, bi pastirski list čisto drugače izgledal. K vsemu temu zlu se je pridružilo še to, da se je Akšamovič zadnji čas, odkar so mu v Beogradu dvignili sekvester z njegovega posestva, silno napihnil. S pogostimi in obilnimi darovi je pridobil na svojo stran papeževega nuncija Pelegrinettija, ki se radi teh darov ponaša bolj kot Akšamovičev ministrant kot njegov kontrolor. To je pravo pohujšanje, še večje od Pašičeve korupcije.

Že to je pohujšanje, da se na škofijskih posestvih ne provaja agrarna reforma, a če se kak škof izpremeni v srednjeveškega valpeta je to pravo poganstvo.

In zato videte, da je v tem pastirskem listu pravi poganski duh, a od krščanstva so tam samo besede. To škofovsko pismo ima samo ta namen, da pripravi popovski stranki pot za volitve.

Vero verujemo, k Bogu se molimo, a popa presojamo. Ako je služabnik božji: „Živio“, ako je vražji: „Dol ž njim!“ Jaz sem vam že dejal, da nam popovi ne morejo politično škodovati, ali mi ne pustimo, da nas sramote, pa tudi ne pustimo, da bi bilo pri nas skoraj tako kakor na Kranjskem, kjer popovi izpraševujejo žene pri spovedi, kake časopise bere njih mož, ali kaki stranki pripada. In če ta stranka ni popovska, pa ji rečejo, da ona ni več žena svojega moža, povedo ji to baš tako svinjsko, da se tu še ponoviti ne sme. To je, vidite, največji greh proti svetemu Duhu, greh proti vsej naši prosveti in proti vsemu napredku. Mi Hrvati tega ne dopustimo, ker nočemo biti druga Kranjska.

Vsaka duša ima svojo ravno pot k Bogu. In po vsako dušo pridejo božji angelji in ne vodijo jo v nebo popovski mešetarji. Duhovniki, osobito škofje so učitelji vere, pa jih kot take poslušamo v cerkvi in izven nje. A kadar pomešajo vero s politiko, in sicer s tako pogansko politiko, niso učitelji, nego rušitelji vere in cerkve.

Zelo obširno je govoril Radič na shodu v Krašiču o sklepu škofov, da bodo drugo leto proslavili 1000 letnico kraljestva Hrvatske, kateri sklep je dal Radiču tudi povod, da je tako vehementno nastopil proti škofom in njihovemu pastirskemu listu. V tej zvezi je Radič govoril tudi to-le:

„Skozi polnih šest let so beograjski vlastodržci batinali kmete in niti eden škofov ni vstal v imenu evangelija ter dejal: „Ne smete batinati narod.“ Baš nasprotno. Vsi so odšli v Beograd, ali so se drugače poklonili Beogradu, samo da zavarujejo svoja škofovska posestva. Tako je bilo na žalost tudi v svetovni vojni, ko med vsemi duhovniki in škofi na celem svetu niti eden ni vstal in zagrmel: „Vojna je proti svetemu pismu. V imenu božjem nehajte s klanjem in ubijanjem!“ Vsi vi ste priče, da so duhovniki dělali ravno nasprotno. Blagoslavljali so orožje in vsak je kakor v imenu svojega Boga gonil ljudstvo v vojno in vsak je molil svojega Boga za zmago. To je pravo in popolno poganstvo. V tem ni niti iskre krščanstva in temu moramo napraviti konec. Duhovniki in škofje, ki so na ta način izdali Jezusa in krščanstvo, nimajo nobene pravice, dajati predpise. Če vam bodo duhovniki brali pastirski list, vi ga ali mirno poslušajte, ali pa pojdite mirno iz cerkve, ker radi svoje poganske vsebine ne zasluži, da se ga posluša.

Slovenski kmetje, premišljujte in zapomnite si ta upravičeni govor Radiča, voditelja hrvatskih kmetov, ki se niso pustili voditi za nos klerikalcem, ampak so rajši vstopili v *Rdečo kmetsko Internacionalo.* Zato so že tudi dosegli hrvatski kmetje uspehe. Proč s klerikalno krinko! Živela zveza kmetov in delavcev!

Zakon o zaščiti države

Vprašanje odprave zakona o zaščiti države prihaja na dnevni red. Toda zanimivo je, da spravljajo to vprašanje na dnevni red tudi buržuazne stranke in buržuazne organizacije in ne samo mi. Oglašati se je začela belgrajska „Republika“, za odpravo se zavzema Jugoslovansko Časnikarsko Društvo, ki je na svojem zadnjem kongresu na Sušaku sklenilo tozadevno resolucijo; o njej vprašuje dr. Mačka ultrareakcionarno „Vreme“ itd. Ali ni to čudno? Od kod neki vsa ta buržujska dobrosrčnost, od kod to nepričakovano zavzemanje vse te gospode za naše trpljenje in za odpravo krivic, ki se nam gode? Mar je res napočila doba vsesplošne „absolutne“ demokracije? Mar jim je naša stvar res tako pri srcu?

Ako hočemo prav razumeti to vprašanje, si moramo najprej odgovoriti na vprašanje, zakaj, v kake svrhe si je naša buržuazija ustvarila ta vnebopijoči zakon? Mar res zato, ker je bila v nevarnosti država? Mar res zato, ker je en minister plačal svojo protidelavsko politiko s svojo glavo? O, kaj še! Vse to je jugoslovanska buržuazija — in sicer celokupna: od poniznih pristašev SLS pa do PP — samo napihnila in namehurila, da le opraviči svoje zlo dejanje in prikrije pravi vzrok.

Kateri je bil ta vzrok?

Očividno v prvi vrsti povojne socialne pridobitve delavstva in zahteve kmetskega prebivalstva po zemlji, kar je stalo v krvavem nasprotstvu z novorazvijajočo se industrijo, ki je obetala mladi, šele nastopajoči jugoslovanski kapitalistični kasti smehljajoče se dobičke. V drugi vrsti pa ogromni državni vojni dolgovi, ki jih je mogoče plačati samo na ta način, da se delavca priklene na stroj in vpreže kmeta za plug. Po teoriji o nadvrednosti vemo, da nastajajo nove vrednosti samo z delom in da je dobiček tem večji, čim daljši je delovni čas in čim manjša delavska plača. Trebalo je torej pritisniti k tlom delavca in kmeta, ker samo tako je mogla buržuazija razviti svojo industrijo, ustanoviti svoj red krvavega izkoriščanja in navaliti kmetu neznosne davke. Samo tako je mogla naša mlada kapitalistična kasta vzjahati tilnik kmeta in delavca.

Ta zakon pa je postal danes tudi za mnoge nedelavske organizacije neprijetna stvar, ker se utegne obrniti proti njim. Toda, v koliko bodo njegovo odpravo nedelavske stranke tudi resnično do kraja zahtevale in izposlovale, je odvisno od politične situacije. Dr. Maček pravi prav lepo, da bo HRSS nastopila za odpravo tega zakona, „kad bude za to zgodno“, t. j. kadar bodo oni to rabili. Ako vstopijo radičevci v vlado, potem bo tako dolgo časa zanje „nezgodno“, dokler bodo v vladi; ako pa ne bodo vstopili v vlado, potem bo najbrže kmalu „zgodno“.

Delavstvo, in še najmanj zavedno delavstvo, pa ne sme čakati do tlej, da bo odprava za buržuazijo ugodna ali neugodna. Ona mora takoj na branik za svoje pravice. Dve sredstvi imamo, da prisilimo buržuazijo, da odpravi ta krvavi nestvor: strokovne organizacije in pa naš tisk. Samo močne strokovne organizacije in dober, razširjen list nam sta garancija, da bo ta zakon in ž njim izkoriščanje padlo.

V organizacije torej, sodrugi!

Širite in nabirajte za naš list!

Dol z zakonom o zaščiti države!

Klerikalci in rudarji.

Krinko dol!

Hinavsko in licemersko početje klerikalnih politikov nam je nehote izvabila ta klic iz grla. Ali je mogoče biti res tako hinavski, ali je mogoče biti res tako licemerski? In ali je mogoče biti res tako naivnim in zlobnim ob enem, da se lahko misli, da delavstvo tega hinavstva in licemerstva ne bo uvidelo?

„Slovenec“ nam je v prošlem tednu poročal o uspehu, ki so ga dosegli klerikalni poslanci pri Trboveljski družbi za rudarje. Pomislite, kako veliko človekoljubno delo. Gostinčar, Kugovnik, Kremžar in Škulj so imeli nekoliko shodov v Trbovlju, Hrastniku in Kočevju potem, ko so prepovedali shode rudarjem. Napravili so lepe resolucije in šli 29. septembra ž njimi k Trboveljski premogovni družbi. Ta se je seveda protivila vsakemu zvišanju plač, zakaj „Zveza industrijalcev je sklenila, da ne sme nobeno industrijsko podjetje pristati na kako izboljšanje plač v sedanjem momentu“. In Zveza industrijalcev je sam mogočni bog, ki ima vse pravice in kateremu se mora tudi vlada brezpogojno ukloniti. Toda: Gostinčar, Kugovnik in Kremžar znajo „cuprati“. Vzeli so seboj k pogajanjem tudi enega — rudarja iz Hrastnika, da bo na svoje lastne oči videl te „cupernije“. Hokuspokus! In glej, čudo božje, družba je vendarle pristala na to, da **pomore** delavstvu. Kake „cupernije“ na strani klerikalnih prijateljev rudarjev in koliko človekoljubje na strani Trboveljske družbe, ki hoče kljub sklepu Zveze industrijalcev **pomagati** svojim rudarjem.

Oglejmo si te „cupernije“ in to „človekoljubnost“ nekoliko od bližje!

Ne mi, ampak neki narodni socialist je izračunal v svojem organu, da izkupi Trboveljska družba (v tem letu) okroglo 415 milijonov za nakopani premog, dočim izda za rudarske plače okroglo samo 129 milijonov dinarjev. Potemtakem ji preostaja za kritje ostalih izdatkov, ki po mnenju našega narodnega socialista nikakor ne znašajo 111 milijonov dinarjev, še 286 milj. dinarjev, ali čistega *najmanj 175 milj. dinarjev.*

Ampak seveda, kje naj bi vzela uboga Trboveljska družba denar za izboljšanje rudarskih plač?! In sklep Zveze industrijalcev!... Pa pomislite: kljub tej njeni bedi in zagati so Gostinčar et Co. „zacuprali“ in Družba je dovolila — čujte samo! — podporo, t. j. enkratno podporo 3 Din na dan za tri mesece, torej okroglo, enkratno podporo okr. 75—80 Din!

Pravi čudež!

Toda gori omenjeni narodni socialist nam pripoveduje v svojem članku, da prodaja Trboveljska družba premog po normalnih, t. j. predvojnih cenah, dočim znašajo sedanje rudarske plače komaj 60 odstotkov predvojne plače, ne glede na današnjo kupno vrednost denarja, in končuje s tem-le sklepom:

„Kdo ne uvidi vse nezaslišanosti tega početja? Kako je mogoče, da se ne zgane proti temu izropavanju vsa naša javnost, z vlado in ministri na čelu.

Te številke nam pravijo, kaj so kolonije. Ali hočemo ostati brez odpora kolonija?

Pred tribunal ljudske sodbe spadajo prejšnje sodbe in tisti naši ljudje, ki so se dali podkupiti z upravnimi mesti in drugimi ugodnostmi, da molčijo k temu početju in ki so pošiljali orožništvo med delavstvo, ki zapušča v topi resignaciji iz protesta proti temu brezpravnemu stanju rodno grupo.“

Tako narodni socialist — ne mi „hujskači“!

Da to je brezpravno stanje in „Slovenec“ nam vsak dan trobi v svet, da imamo sedaj vlado „reda in pravice“ in „zadovoljstvo naroda“. Kje so torej klerikalni ministri reda in pravice? Ne smešne drobtinice, red in pravico hočejo rudarji! Kje je sedaj klerikalni minister rud in šum?

Narodni socialisti so še tako naivni, da mislijo, da bodo v kapitali-

stični javnosti vzbudili vest in da se bo buržuazija, na čelu ji kapitalistični ministri, začela zgražati in revoltirati nad tem strašnim kolonialnim suženjstvom. Mi jim prepuščamo to zmotno nado, toda resne delavce vseh strank opozarjamo na dejstvo, da je ravno sedanja vlada, torej ne prejšnja PP, *razpustila našo rudarsko organizacijo!* Zakaj neki to? O pač ravno zato, ker je SLS bolje kakor druge stranke poznala položaj, da bi jim lahko tudi to dala, kar jim je prej obljubovala. Pomislite samo, v kaki situaciji bi se nahajala sedaj SLS in njeni ministri, da izbruhne v trboveljskem revirju kak rudarski štrajk. Ali bi imela SLS in njena vlada smelosti, da ne bi takega štrajka podpirala. Gotovo ne! Toda kje je potem prijateljstvo in naklonjenost kapitalistov, katerih interese mora ščititi. Taka vlada bi malo časa živela! Kapitalisti bi takoj zahtevali povratek Pašiča in Pribičeviča.

Klerikalna vlada je morala takoj zadušiti najmočnejšo rudarsko organizacijo, da se ji ne pripeti kaka taka nesreča. Ona mora ravnati tako, kakor prejšnja mrcvariti delavske voditelje po jetnišnicah, če prav ve, da so popolnoma nedolžni. SLS se je sama v „Slovencu“ zgražala nad krvniško obsodbo sodruga Sedeja, toda ona sedaj na vladi ne bo uničila te obsodbe. Mladina prosi, da ji vlada reda in pravice dovoli predavanje o I. internacionali. Ona odgovarja, da, pod pogojem, da ne boste v predavanju napadali II. internacionale. Vajenci zahtevajo shod, na katerem hočejo zahtevati brezplačno strokovno šolstvo, goni se jih od Poncija do Pilata in se jim bo gotovo preprečil. Tak je klerikalni kapitalistični red in pravica!

Mi smo imeli v stranki par lahkovernih sodrugov, ki so sodelovali s SLS. Upamo, da bodo sedaj ozdravili od te bolezni. SLS je zajahala tilnike delavstva in sedaj vedo, da ni boljša od PP. Mi pa bomo našim klerikalcem odslej neustrašno klicali:

Dol krinko!

Z ozirom na to so beograjske „Novosti“ (ki podpirajo današnjo vlado) napisale dolg uvodni članek na naslov te kamarile, ki jo imenujejo „Novosti“ — neodgovorni faktor. „Novosti“ pravijo med drugim: „V političnem boju so poedine stranke često iskale pomoči pri tem neodgovornem faktorju, katerega dejanska moč se je na ta način večala in s katero je vsak realni politik računal . . . In naša zemlja kljub vsemu prepričevanju ni bila čista demokratična in parlamentarna država, temveč je več ali manj spadala v vrsto držav, kot so: Turčija, Španija, Grčija, Mehika, kjer razne vojaške klike izročajo državo avanturam vojaških pretoriancev.“ Nato opozarja ta list krono na celo stvar, sklicujoč se na španskega diktatorja generala Primo de Rivera, katerega diktatura se bliža koncu. „Novosti“ pravijo: „...Kajti poznavalci španskih razmer trdijo, da ko bo zapustil oblast Primo de Rivera, da jo bo zapustil skupaj s kraljem Alfonzom XVIII.“

Mi pa upravičeno sumimo, da se tudi današnja vlada bolj boji kmetov in delavcev kot pa vojaške kamarile, ki še vedno hoče onih časov, ko so generalske sablje gospodovale nad narodom. Nova vlada ne bo izpremenila našega mišljenja, dokler bo hodila v vprašanju delavstva po stopinjah Pribičevića.

Zakaj

se ne izpusti pod „pravično“ klerikalno vlado dr. Korošča sodruga

Sedeja,

ki je bil radi svojega govora 1. maja v Trbovljah po krivici obsojen na 13 mesecev težke ječe po zaslugi Žerjava in orjunaša doktorja Rusa. „Slovenec“ je napisal 18. julija (ko še ni bil vladni list) ob priliki tega procesa: Žerjav je doigral, Žerjav naj gre. Danes pa isti „Slovenec“ molči. Trboveljski in celokupni proletariat zahteva:

Izpustite Sedeja!

Politične vesti.

Srbska reakcija na delu.

1. okt. se je vršila v Pašičevem stanovanju konferenca radikalov in (Pribičevičevih) samostojnih domokratov. Pašič je predlagal, da se osnuje „srbski nacionalni blok“, v katerem bi bili tudi samostojni demokrati. Pribičevič je predlog sprejel, ali izrazil je bojazen, da bodo njegovi „Jutrovci“ v Sloveniji potem izgubili vse pristaše. Ljuba Jovanović je proti temu rekoč, da pomeni akcija tega bloka: **Srbija od Gjeogjelije do Maribora.** Taka akcija bi torej rodila ali veliko Srbijo ali državljansko vojno. In če pride do državljanske vojne, pravi Jovanović, je v prašanju ne samo obstoj Jugoslavije, ampak tudi predvojne Srbije. Pašič in Pribičevič pa upata, da jima bo pripomogla do zmage Bela roka. A sedanja „demokratična“ vlada ne smatra za potrebno, da nastopi proti tem ljudem. Ona si je stavila za nalogo, da zatira delavstvo.

Proti zakonu o zaščiti države.

Novinarji (časnikarji) so na svojem kongresu pri obravnavi načelnih vprašanj tiskovne in novinarske svobode sprejeli tudi sledeči predlog, ki ga je stavil gospod Komadinič, urednik zemljoradniškega „Sela“ iz Beograda in ki se glasi: „Kongres JNU kot organizacija, ki ima nalogo, da ščiti svobodo tiska, opozarja vlado na obstoj zakona o zaščiti države, ki nasprotuje tiskovni svobodi in ki je v direktnem nasprotju z ustavo. Kongres zahteva, da se zakon o zaščiti države kratkomalo ukine. Nadalje protestira kongres proti samovoljnemu preganjanju listov od strani policijskih oblasti in zahteva, da se prepreči.“ O resoluciji se je vnela precej burna razprava, ki je podelila kongresiste v dva tabora. Zmagal je Komadiničev predlog. Povsem enoten pa je bil kongres v obsodbi naravnost škandaloznih razmer, ki so vladale v zadnjem času glede konfiskacije in zatiranja tiska.

Vse, kar je poštenega, zahteva odpravo tega izjemnega zakona, samo naši klerikalci skrbno molče o njem in pod njihovo vlado je bil obsojen s. Delpin, ker je zaklical: Dol z zakonom o zaščiti države.

Novinarski kongres se je dalje zavzel tudi za politične jetnike. O tem je poročal Dr. Ikonič, član uredništva beograjske „Republike“, ki je bil nekaj časa v istem zaporu kot sodrug Sima Markovič.

Njegovo poročilo o teh zaporih, o šikanah kaznilničnih uradnikov in voditeljev, o zastarelih policijskih in kaznilničnih predpisih je vzbudilo splošno obsodbo. Dr. Ikonič je poročal iz lastnega opazovanja, ker je pred kratkem odsedel enoletno ječo. Na njegov predlog je kongres sprejel sklep, da se osnuje posebna dvočlanska komisija, ki ji bo prideljena še delegacija naših pravnikov in ki si bo ogledala politične zapore ter ugotovila nedostatke. Tozadevne zahteve bo nato JNU predložilo ministrskemu svetu v rešitev. V novinarski odbor sta izvoljena gg. dr. Ikonič in predsednik JNU Krešo Kovačič.

Nadalje so sklenili novinarji, da zahtevajo od vlade spremembo sedanjega reakcionarnega zakona o tisku. Pri sestavljanju novega zakona morajo sodelovati novinarji sami.

Vojaška kamarila.

Vsakemu, ki se zanima za razvoj razmer v Jugoslaviji, ve, da igra žal v tej državi veliko vlogo klika oficirjev in generalov, organiziranih v takozvani „beli roki“. „Bela roka“ je navadno tudi najbolj vplivala na kraljevi dvor. „Bela roka“ deluje še naprej za Pašiča in Pribičeviča.

Internacionalni pregled.

Angleška labour party (del. stranka) in komunisti.

Od 7.—10. okt. se vrši v Londonu 24. kongres angleške delavske stranke. Ta kongres se bo med drugim pečal tudi z vprašanjem sprejetja komunistov v stranko.

Da bo razumel vsakdo to vprašanje, moramo razložiti sestavo angl. delavske stranke. Njo sestavljajo predvsem strok. organizacije (trejdunioni), ki ji plačujejo del svojih članskih prispevkov. Strok. org. takorekoč financirajo stranko. Največji vpliv na politiko stranke imajo pa reformistične strok. organizacije. V delasvko stranko spada tudi neodvisna del. stranka in socialdemokratska frakcija. Danes ima stranko v rokah gospod Macdonald, ministrski predsednik.

Komunisti hočejo tudi vstopiti v stranko in pri tem jih podpira mnogo organizacij del. stranke. Polno organizacij je povodom tega kongresa predlagalo, da se sprejme komuniste v stranko. Voditelji se seveda temu upirajo.

Zlasti podpirajo komuniste poedine strok. organizacije, ki so že pri zadnjih parlamentarnih volitvah postavile za kandidate osem komunistov in so vztrajale pri svojem sklepu proti volji vodstva del. stranke. A sedaj je stališče komunistov mnogo laže, ker se z ozirom na Macdonaldovo buržuaziji prijazno politiko vedno bolj širi kom. vpliv v Angliji. — Če bi zmagalo na sedanjem kongresu protikomunistično vodstvo, se bo v delavski stranki še bolj razvnel boj med desnico in levico.

V prihodnji številki bomo natančno poročali o tem velevažnem kongresu.

Edo Fimmen v Rusiji.

Te dni se je mudil v Rusiji znani generalni tajnik internacionale železničarjev — Edo Fimmen. Na vprašanje, kakšne vtise je dobil v Rusiji, je Fimmen med drugim odgovoril sledeče: „Vse, kar sem videl, je napravilo na mene globok vtis. Prvo, kar sem moral ugotoviti, je bilo to, da je velika laž, da v sovjetski Rusiji ni diktature proletariata, temveč da je diktatura nad proletariatom. Evropski delavci bi bili veseli kod še nikdar, če bi imeli ono svobodo, ki jo imajo ruski delavci. Prepričan sem, da se bodo evropejski delavci — nadstrankarji in socialdemokrati — skoro prepričali, da širi meščanski in reformistični tisk laž o življenju v sovj. Rusiji. Vi veste, da sem bil jaz sam še pred dvemi leti neprijatelj ruskih strok. organizacij in ruske revolucije. Sedaj sem se sam prepričal, da sem bil v zmoti.

Zapadno-evropsko delavstvo še vedno veruje, da je mogoče dobiti nekaj od buržuazije s prošnjami in kompromisi. To je najusodnejša zmota evropejskega strokovnega gibanja. Ruski proletariat, ki je ustvaril svojo državo, s popolno pravico tako ostro kritizira voditelje zapadnoevropskih strok. organizacij.

Taktika ruskega proletariata je pravilna. Šele tedaj bomo dosegli svoje, ko pojdejo vse strok. organizacije enotno, ramo ob rami proti buržuaziji. Šele tedaj bomo premagali buržuazijo in uvedli socializem. Ko sem prišel do tega prepričanja, sem začel boj za enotnost strok. organizacij. In prepričan sem, da pride do enotnosti. Če ne je delavsko gibanje premagano. Ne vem termina, kdaj pride do enotnosti, ali prišlo bo“.

Prijatelji okrog „Strok. komisije“, poslušajte in razumite Fimmenove besede!

Pred revolucijo v Bolgariji.

Položaj v Bolgariji se vsak dan poostruje. Cankovova vlada mobilizira vojsko

---

Maksim Gorkij:

Deveti januar.

(Nadaljevanje.)

„Zraven je oče Gapon . . .“

„Sodrugi! Svobode se ne prosi . . .“

„Ah, zaboga!“

„Samo, da nas pripustijo . . .“

„Le upaj, brat!“

„Naženite ga, hudiča . . .“

„Oče Gapon ve bolje kakor . . .“

Ko je ljudem neobhodna vera — pride . . . k njim pride vse, česar si silno želijo . . .

Visok človek v črnem plašču z rjavo krpo na plečih je stopil na obcestni kamen. Snel je kapo s plešaste glave in začel govoriti glasno, svečano, z ognjem v očeh in trepetom v glasu. Govoril je o „njem“.

Ali v besedah in v naglasu se je s početka čutilo nekaj umetno prisvojenega. V njegovi besedi ni bilo slišati tega čuvstva, katero je sposobno objeti druge in ki ustvarja malodane čudeže. Zdelo se je, da se človek sili, da bi vzbudil in poklical v spomin sliko davnih časov, ki je brez črt in brez življenja. Ves čas vedno, vse življenje je bila ta slika daleč [illegible]. Ali sedaj mu je bila neobhodna — v njo je hotel človek položiti svoje nade.

Besede so bile žive, vroče in so polagoma oživljale mrliča. Množica je pazljivo poslušala — človek je v svojih besedah izražal njene želje in to je množica čutila. Dasi se pravljično opisovanje sile javno ni skladalo z „njegovo“ sliko, vendar so vsi vedeli da taka sila je, da ona mora biti. Trebalo je čim hitreje najti to silo — govornik jo je ovil v bitje, ki so ga vsi poznali po slikah, obdal ga s sliko, katero so poznali po pravljicah, a v pravljicah je bila ta slika človek. Besede govornikove, glasne in razumljive, so razumljivo slikale bitje, ki je mogočno, dobro, pravično, očetovsko skrbno za potrebe ljudstva.

Vera je prihajala, objemala ljudi, vzpodbujala, dušila bojazen slabo zganivše se zavesti, glušila tihi šepet dvoma . . . Ljudje so se trudili, da se udajo v davno pričakovano razpoloženje, stiskali so drug drugega v ogromno kepo enodušnih teles in polt, bližina ledij in bokov je grela srca s toploto porodivše se zaupljivosti in gojila nade na uspeh.

Obrazi so zagorevali, oči bliskali, korak se je pospešil in hitro gibanje telesa je še bolj razburjalo dušo. Vedno bolj se je večala masa tolpe, na ulicah je postalo topleje, glasovi so zveneli z večjo silo.

„Ni potrebno rdečih zastav!“ je kričal plešast človek. Mahajoč s kapo, je šel na čelu množice in njegova gola črepinja je motno blestela, majajoč se v očeh ljudi, ter vzbujala v njih zanimanje.

„Mi gremo k očetu!“

„Tako je!“

„Zaupamo mu!“

„Ne obrne se od nas!“

„Rdeča barva — barva naše krvi, sodrugi“ — je uporno zvenel nad tolpo [illegible] vonki glas.

„Ni sile, ki bi osvobodila narod, razen sile naroda samega.“

Tolpa je mrmrala, opijanjena od razpoloženja in vzradoščena, da je navsezadnje prišlo vse to in jo tako krepko objelo.

„Ni potrebno!“

„On bo razumel!“

„Kak človek si, ah . . .“

„Ali nas res puste pred njega?“

„Ščuvarji, vragi . . .“

„Oče Gapon — s križem, on pa — s praporom.“

„Mlad je še, pa bi vendar že rad ukazoval.“

„Mi hočemo mirno.“

Oni, ki so najmanj zaupali, so šli v sredi množice in od tam razdraženo klicali:

„Zapodite tistega, ki govori o praporu!“

Sedaj so šli že naglo, brez kolebanja in z vsakim korakom vedno bolj okuževali drug drugega z edinstvom razpoloženja in s pijanostjo samoprevare. Komaj ustvarjeni „on“ je vedno bolj rastel v njihovih domišljijah in uporno budil v spominu sence dobrih junakov — ki so bili slabi odmevi pravljic, katere so slišali v otroških letih. Nasičal je z živo silo želje ljudi in jim dajal vero.

Nekdo je kričal:

„On nas ljubi!“

In brez dvoma je masa ljudi iskreno verovala v to ljubezen bitja, ki si ga je ravnokar ustvarila. In mnogo se jih je navdušeno radovalo nad sliko od smrti vstalega polboga.

Ko se je množica razlila iz ulice na obrežje reke in zagledala pred seboj dolgo, lomečo se

in oborožuje svoje pristaše. Na dnevnem redu so politični uboji. Kmetje in delavci se vedno bolj žilavo pripravljajo, da napravijo za vedno konec meščanski monarhistični diktaturi v Bolgariji.

Upor kmetov v Besarabiji.

Nasilstva rumunske gospode v Besarabiji postajajo vedno neznosnejša. Kmetje se vedno bolj upirajo nasilstvom ruske veleposestniške gospode. Med kmeti in rumunskim vojaštvom prihaja do dnevnih spopadov, v katerih je padlo že mnogo vojakov in kmetov. V področju Tatarbunara, Vekovc in Nikolajeva so se uprli celi okraji. Iz teh krajev se širi revolucija po celi Besarabiji. Na obeh straneh je padlo v bojih nad 300 ljudi. Rumunska gospoda pa seveda pošilja v svet vesti, da netijo upor boljševiki. To je stara navada oblastnikov, ki pravijo, da je ljudstvo „nahujskano", kadar prikipi mera zatiranja do viška.

Državljanska vojna na Kitajskem.

Na Kitajskem divja državljanska vojna z neodločnim rezultatom dalje. „Socialist" in „mirotvorec" Macdonald je poslal proti kitajskim kmetom in delavcem angleško brodovje in vojsko. Tako divjaško, nastopa angleška vlada proti zasužnjenim kolonialnim narodom v Indiji in Egiptu, tako hoče nastopiti sedaj proti Kitajski. In tega naši gospodje socialpatrioti ne obsojajo.

Pred politično krizo v Angliji.

V Angliji se bodo združili liberalci in konservativci proti trgovinski in gospodarski pogodbi, ki je bila sklenjena med sovjeti in Anglijo. Če bo pogodba odklonjena v parlamentu, bodo razpisane nove volitve v Angliji.

Pod „pravično" vlado

klerikalcev vpije proti nebu

nepopisna krivica,

ki je nemogoča v eni demokratični meščanski vladavini. Kajti v celjskih zaporih ječi že

peti mesec 32 rudarjev,

radi 1. junijskih dogodkov v Trbovljah, ne da bi se proti njim izdala konkretna obtožnica. Ker ne morejo obtožiti rudarjev — ker so nedolžni — jih drže že peti mesec v preiskovalnem zaporu brez zasliševanj.

Izpustite celjske jetnike!

Strok. vestnik.

Amsterdamska strokovna internacionala.

Mnogo se piše in govori v strokovnem delavskem gibanju, o amsterdamski in rdeči strokovni internacionali. Delavci se zavzemajo za eno ali drugo, ne da bi bili prej natančno obveščeni o tem, kako je n. pr. amsterdamska internacionala nastala, koliko ima članov, kaj hoče ona, glavne točke iz njene zgodovine in podobno. „Delavec", glasilo Strokovne komisije je mnogo hvalil to internacionalo, dočim je delavstvo premalo čulo drugo plat zvona. To je pa neobhodno potrebno slišati, da se izognemo vsem nepotrebnim zablodam in zmotam. Marsikdo je že izrazil željo, da bi o tem v našem listu natančneje pisali. In s tem ustrezamo vsem tem željam. Ker se ne da povedati vsega v enem članku, bomo povedali to v celi vrsti člankov. Sodruge, ki delujejo zlasti v strokovnih organizacijah, pa opozarjamo, da vse te članke pazljivo čitajo in jih shranijo. Orisali bomo vse lastnosti amsterdamske internacionale take, kot so v resnici in ne take, kot bi si jih kdo želel. Kajti v delavskem gibanju velja predvsem načelo resnice.

1. Kako je nastala amsterdamska internacionala?

Amsterdamska internacionala je nastala po koncu svetovne vojne. Po dveh brezuspešnih poskusih, sklicati mednarodno strokovno konferenco, se je ta vendar sklicala v Bernu koncem l. 1917; na tej konferenci pa niso bile zastopane ententine države (Francija, Anglija, Italija, Amerika). Tako je ta konferenca minila brez vsakega sledu. Sklicala se je druga konferenca v februarju 1919 zopet v Bernu. Na tej konferenci so se pa prepirali le o tem, ali je zakrivila vojno ententa ali Nemčija. Edin pozitiven sklep te konference je bil, da se skliče v juliju 1919 mednarodni kongres v Amsterdamu, ki je položil temelj tej internacionali.

2. Prvi amsterdamski kongres.

Katera vprašanja je rešil prvi kongres? Na to vprašanje najbolje odgovorimo, če prepustimo besedo Amsterdamovcem samim.

V oficielnem poročilu amsterdamske internacionale o tem kongresu beremo med drugim sledeče: „Čeprav se je končno posrečilo, doseči sporazum med zastopniki strok. org. poedinih dežela, ki so si še nedavno stale sovražno nasproti (s tem je mišljena svetovna vojna), vendar kongres ni bil zadovoljiv. Pri presojanju skoro vsake točke so se pokazale razlike... Skoro vsak dan kongresa je dovedel do novih spopadov, preden se je posrečilo, doseči sporazum." Tako pravi oficielno poročilo, ki je seveda zelo olepšano. Vendar dobimo že po tem pravilen vtis, da je bil ta prvi kongres zborovanje internacionalistov, od katerih je vsakdo skušal dokazati, da je imela v svetovni vojni njegova „domovina" prav. Zastopniki ententinih dežel so ultimativno zahtevali od nemških in avstrijskih delegatov, da s podpisom potrdijo, da je bila le Nemčija in Avstrija kriva vojne. Po dolgih prepirih je podal Sassenbach (poznan tudi iz ljubljanskega Mestnega doma) tako izjavo. Ali po kongresu so izjavile nemške strok. organizacije, da ne prevzemajo nobene odgovornosti za Sassenbachovo izjavo. V amsterdamski internacionali so v znamenju nacionalizma prevladale ententine države. Doslej je bil glava mednarodnegas strok. gibanja Legien (Nemčija). Tu pa ni bil Legien izvoljen več niti za namestnika, čeprav je imela Nemčija največ strok. organiziranih delavcev. Ko je hotel kongres za namestnika izvoliti enega Avstrijca, je avstrijska delegacija izjavila: „Mi smo doslej trpeli skupaj z nemškimi sodrugi in bomo še v bodoče" in so odklonili ponujeno mesto. V nadaljnem bomo videli, da igrajo sploh v tej „internacionali" nacionalistično-patriotski spori zelo veliko vlogo.

Ves rezultat prvega kongresa je torej obstojal v tem, da so se vendar nekako sporazumeli poedini patrioti.

Tu nastane vprašanje, zakaj se je sploh ustanovila internacionala, če je bilo nacionalistično sovraštvo tako veliko? Stvar je v tem, da so morali ustanoviti internacionalo, kajti sicer bi izgubili vsak vpliv med delavci, ki so zahtevali v masah internacionalno združitev proletariata. Zato, da bi se ohranili na krmilu, so se patriotični voditelji za enkrat potuhnili.

3. Drugi kongres v Londonu.

Drugi kongres se je vršil v Londonu v novembru 1920. Ta kongres se je pečal predvsem z rdečo strokovno internacionalo in z gospodarskimi ter valutnimi vprašanji. Vsi tozadevni sklepi odgovarjajo sklepom „Zveze narodov", t. j. inštitucije, ki so jo ustanovili ententini kapitalisti, da pod njeno krinko izmozgavajo ves ostali svet in pripravljajo nove vojne. To dokazuje popolnoma podvrženost Amsterdamcev meščanskim inštituciam.

Tretji kongres Amsterdamcev se je vršil v Rimu, aprila 1922. Pečal se je s problemi vojne, vojne odškodnine (reparacij) itd. In zopet ne vidimo tu nobenega čistega proletarskega sklepa. Nasprotno vidimo, da še vedno gojé amsterdamski voditelji nade v „miroljubno" buržuazijo. Letošnji kongres na Dunaju je pa obrnil vso svojo ostrino proti rdeči Strokovni internacionali, s čimer so Amsterdamci ponovno dokazali, da smatrajo za potrebnejše boj proti revolucionarnemu proletariatu kot pa proti buržuaziji.

Sedaj ko smo videli po vrsti iz dosedanjih kongresov teorijo in prakso amsterdamske internacionale, se bomo lotili načelno poedinih vprašanj v strokovnem gibanju in pokazali, kako gledajo na nje Amsterdamci in kako jih gledamo mi. Vprašanja, ki ločijo danes mednarodno delavsko gibanje v dva glavna tabora, so: razmerje do verzajske „mirovne" pogodbe, vprašanje vojne odškodnine, način boja proti mednarodni reakciji in ofenzivi kapitala, razmerje do fašizma, boj proti vojni, stališče napram enotni fronti proletariata in končno problem sovjetske Rusije.

To so vprašanja, na podlagi katerih presojamo mednarodne strokovne organizacije.

S prihodnjo številko pridemo na ta vprašanja. (Dalje prihodnjič.)

Nad 100.000 brezposelnih!

Po uradnih podatkih je v Jugoslaviji nad 100.000 brezposelnih delavcev. Tako ogromno maso je vrgel jugoslovanski kapitalizem na cesto. In medtem ko druge države vsaj nekaj skrbijo za brezposelne, jih pušča naša gladovati in umirati z otroci in ženami. Stanje brezposelnih se tudi pod novo vlado ni zboljšalo, ker se tudi nova vlada noče brigati za nje kot prejšnja Pašič-Pribičevičeva. Delavstvo iz Slovenije se trumoma izseljuje v tujino, drugo delavstvo pa dobesedno strada. Klerikalci, ki se postavljate s svojo „socialnostjo", dokažite jo tu, pa ne z besedami, ampak z dejanji. Ne zahtevamo nič več kot to, da se izkažete vsaj toliko kot nemška ali italijanska buržuazija. Današnja socialna politika pri nas je pa slabša kot pri Culukafrih.

Delavstvo bo moralo odločno pritisniti, da se bo vlada zganila za brezposelne.

„Delavska zbornica" ni prav nič izdatnega ukrenila za brezposelno vprašanje in v današnjem svojem sestavu tudi ne bo ničesar ukrenila. Današnji člani delavske zbornice niso izvoljeni, ampak imenovani od zgoraj. Razpisati se morajo volitve v delavsko zbornico, da jo bodo vodili oni, za katere je delavstvo, pa ne oni, katere bi hotela gospoda!

Najnujneša potreba je danes:

Podpore brezposelnim!

Razpis volitev v vse delavske institucije!

Bolniška blagajna.

Še neznosnejše razmere kot pri del. zbornici, vladajo pri bolniški blagajni, ki so jo hoteli Žerjavovci izpremeniti iz zavarovalnice za delavce v Žerjavovsko zavarovalnico. Osredují urad so postavili v Zagreb. Bolniško blagajno vodijo birokrati. Tu treba razpisati volitve, in se osvoboditi vseh centralističnih komandirjev.

Razmerje med kmetom in delavcem.

1 Kako izkorišča kapitalizem kmeta.

Z izjemo maloštevilnih zelo bogatih kmetov so vsi kmetje v današnji družbi izkoriščani po mestni kapitalistični gospodi. Mnogokrat živi revni kmet še slabše kot delavec v mestu.

Vsakdo od nas pozna vse „prelesti" kmetskega življenja. Večina delavcev je šla skozi to trpljenje. Od zibelke do groba živi kmet življenje, ki je bolj podobno napol živinskemu kot pa človeškemu življenju. Otroška doba, mladost, zrela doba in starost so polne trpljenja in skrbi. Kmetica je toliko zaposlena od zore do mraka, da nima časa niti za vzgojo otrok. Težko, naporno delo ubija v njej čuvstva, ki ogrevajo otroka prve dni njegovega življenja.

črto vojakov, ki so ji zagradili pot čez most — ljudi ni ustavil ta tanki, sivi plot. V postavah vojakov, ostro začrtanih na modro-svetlem ozadju široke reke, ni bilo ničesar pretečega. Poskakovali so in si s tem greli ozeble noge, mahali so z rokami in se zadevali pri tem drug ob drugega. Dalje tam za reko so ljudje videli temno hišo — tam jih je čakal „on", gospodar hiše, veliki in silni, dober in ljubeč. „On" ni mogel nikakor ukazati svojim vojakom, da bi ne pripustili k njemu njegovega naroda, ki ga ljubi in želi mirno govoriti z njim o njegovih potrebah.

Vendar so se na mnogo obrazih pojavile sence nerazumevanja in ljudje, ki so bili v prvih vrstah, so nekoliko zadržali korak. Drugi so se ozrli nazaj in zopet drugi so stopili na stran, a vsi so se trudili, da pokažejo drug drugemu, da jim je o vojakih znano in da se temu nič ne čudijo. Nekateri so se mirno ozirali na zlatega angela, ki je blestel visoko na nebu nad mračno trdnjavo, nekateri pa so se smehljali. Neki glas je zakričal:

„Vojake zebe..."

„D-da-a."

„Vojaki so potrebni!"

„Potrebni za red."

„Mir, fantje!... Pozor!"

„Pojdi, pojdi!"

„Živijo, vojaki!" — je kriknil nekdo.

Častnik v rumeni bluzi je potegnil sabljo iz nožnice in tudi proti tolpi nekaj kričal ter mahal v zraku z njo. Vojaki so stali nepremično, ramo ob rami, drug pri drugem.

„Kaj hočejo?" je vp[illegible] krepka ženska.

Niso ji odgovorili. Vsem so postale noge nekako težke.

„Nazaj!" se je slišal krik častnika.

Nekoliko ljudi se je ogledalo — za njimi je stala nešteta masa teles in iz ulice se je razlivala v brezkončnem potoku temna reka ljudi; množica, ki ni vzdržala pritiska, je napolnjevala trg pred mostom. Nekoliko ljudi je šlo naprej in mahajoč z belimi robci, stopilo proti častniku. Šli so in kričali:

„Mi gremo k našemu vladarju..."

„Popolnoma mirno!"

„Kaj govorite?"

„Nazaj! Ukažem streljati!"

Ko je častnikov glas doletel množice, je ta odgovorila na njegove besede z bučnim jekom začudenja. O tem, da jih ne bodo pustili k „njemu" — so nekateri iz množice govorili že prej, ali to, da bi streljali na narod, ki gre k „njemu" mirno, z vero v njegovo moč in dobroto, pa je rušilo celoto ustvarjene slike. „Njemu", ki je sila nad vsako silo, ki se mu ni treba nikogar bati, pač ni treba odbijati od sebe svojega naroda z bajoneti in kroglami... Grožnja streljanja je bila nepojasnjiva, žaljiva...

Suh, visok človek z lačnim obrazom in črnimi očmi je zd[illegible]al:

„Ukažeš streljati? Ne smeš!"

Obrnivši se k množici je glasno in zlobno nadaljeval:

„Kaj? Ali nisem govoril, da nas ne bodo pustili..."

„Kdo? Vojaki?"

„Ne vojaki, nego tam..."

Mahnil je z roko nekam v daljavo.

„Ki so višje... razumete! Aha? Govoril sem vam!"

„To še ni dokazano..."

„Ko zvedo, zakaj gremo — nas pustijo!"

Šum je naraščal. Slišali so se srditi kriki, odmevali so ironični vzkliki. Zdravi smisel se je razbil ob neokusne zapreke in molčal. Gibanje ljudje je postalo nervoznejše, plašnejše; od reke je vel oster mraz. Nepremično so blestele ostrine bajonetov.

Vzpodbujajoč se po klicih in pokoravajoč se pritisku od zadaj, so se ljudje premikali naprej. Tisti, ki so šli z robci, so krenili v stran in izginili v množici. Ali spredaj so vsi — moški, ženske, otroci — tudi mahali z belimi robci.

„Zakaj neki bi streljali? Čemu?" je vneto govoril starejši človek z brado, ki je že sivela. „Oni nas pač ne puste čez most, češ, idite naravnost čez led..."

In naenkrat je v zraku zadonelo nekaj neenakega in suhega, potreslo in udarilo v množico z desetero nevidnimi biči. Glasovi vseh so hipoma kakor zamrzli. Množica je tiho dalje nadaljevala svojo pot.

„Kot slepci..." je na pol rekel, na pol vprašal neki brezbarven glas.

Ali tu in tam so odmevali stoki, pred noge množice je leglo nekoliko teles. Ženska se je, globoko vzdihnivši, prijela z roko za prsi in naglo stopila naprej, na bajonete, stegnjene njej nasproti. Za njo je planilo še nekaj ljudij... in še nekaj in prehitevajoč jo [illegible]i pred njo.

(Nadaljevanje prihodnjič).

Kmetski otroci so bolj prepuščeni samim sebi in ko le malo odrastejo, morajo že na delo, tako da tudi za učenje nimajo mnogo časa. Življenje kmeta — to je v resnici nepretrgana veriga skrbi in bojev za to, da se preživi s svojo družino in da zapusti nekaj svojim otrokom. Kmet in njegova družina delata posebno v poletnem času gotovo do 18 ur na dan. In kako korist ima od tega, ko se imenuje „posestnik“ večjega ali manjšega kosa zemlje? Nikdar ni konca naporom in skrbem. V njegovi hiši je vedno kako pomanjkanje — denarja, obuvala, krme itd. Vse, kar pridela boljšega, mora navadno prodati, da dobi denar, s katerim si za prav visoko ceno kupi obuvala, obleke in drugih stvari za družino in gospodinjstvo. Če da kakega otroka v mestno šolo, ga stane to neverjetno mnogo. Hrana je vedno ista, meso je le na večje praznike, le malo kmetskih družin si ga privošči vsako nedeljo. Med tem ko imajo ljudje v mestu polno zabave: Kino, gledališče, knjižnice itd., tega na vasi ni razen kakih prireditev bralnega in podobnih društev. Tako je prav smrt za marsikoga odrešitev iz trpljenja. To izkoriščajo klerikalci, da hinavsko pridigujejo, „da bo že na onem svetu bolje“, da bi tako ne mislil kmet, kako naj si zboljša življenje na tem svetu.

Kmetje nosijo na svojih ramah pretežno večino *davčnih bremen*. Od teh davkov ima korist trgovski, bančni in industrijski kapital. Davki se pod novo vlado niso zmanjšali, ampak se bodo še povečali. Kmeta tudi drugače izkorišča kapitalistična gospoda, s tem da vse prav drago prodaja kmetu, da zahteva za posojila velikanske obresti itd. Zato je nezavednemu kmetu največji sovražnik — mesto. Pravimo: nezavednemu kmetu. Kajti zaveden kmet dobro ve, da v mestu ne živijo samo oderuhi in gospoda, ampak da so v mestu tudi kmetski otroci, ki se šolajo ali ki delajo v kaki tovarni, pisarni itd. in da so pijavke kmetskega ljudstva le — bankirji, kapitalisti, veliki trgovci, razni oblastniki in podobna „gosposka“ družba, ki ima vedno fine, mehke roke, ker se živi, redi in bogati od žuljev in znoja kmetov in delavcev.

Ali kapitalizem se ne zadovoljuje samo z davkom v denarju in blagu — ampak kapitalizem zahteva od kmeta tudi *krvnega* davka. Razne kapitalistične skupine in države se mnogokrat sprejo med seboj radi delitve profita — vsak bi hotel čim več nakrasti — parlamenti in vlade raznih držav podpišejo voljo kapitalistov in napovedó vojno. In seveda, gospoda, ki noče delati, se tudi noče vojskovati in pošlje v boj za svoje žepe — kmeta in delavca. In tako so se v letih 1914—18 vojskovali kmetje in delavci ene države proti kmetom in delavcem druge države, dokler niso napravili konec temu klanju ruski kmetje in delavci. Bratje so pobijali brate, kmet je ubijal kmeta — kapitalistična gospoda se je pa veselila, zabavala, bogatela in plavala v razkošju razuzdanosti. Najboljši kmetski sinovi in očetje so morali zapustiti svoje družine in polja in so padli na bojnih poljanah — za korist sovražnika vseh kmetov — kapitalistične gospode. Preračunano je, da je v vojni padlo vsaki dve minuti 9 ljudi — t. j. vsaki 2 minuti 9 kmetov in delavcev. In klerikalci so bili v prvi vrsti tisti, ki so nahujskali na to vojno in pobirali za njo takozvano „vojno posojilo“. Kmet je žrtvoval svoje življenje in denar, ki mu je potem propadel. In danes nismo prišli ven iz te nevarnosti, da zopet ne izbruhne vojna strahota. Vsako leto pobirajo še naprej kmetske fante, razmere so vedno bolj napete, nove vojne se na obzorju . . . In nove vojne nam bodo grozile toliko časa, dokler bo gospodarila kapitalistična gospoda in dokler ji bosta tlačanila kmet in delavec. Kajti ko ima kapitalist en milijon, hoče dobiti dva itd. In tako se hočejo eni kapitalisti vojskovati proti drugim dalje. Koliko časa bo šlo še to naprej, zavisi samo od kmeta in delavca. (Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Zagorje. Minilo je že štiri mesece, kar se nahajajo v preiskovalnem zaporu v Celju delavci radi trboveljskih dogodkov, ali še do danes se ni ugotovilo ali so krivi ali ne in kedaj da bode preiskava končana.

V zaporu se nahajajo tudi poročeni delavci, katerih žene in otroci trpe pomanjkanje. Vselej, kadar pridejo obiskat svoje može, brate itd., se jih odpravi z izgovorom, češ, preiskava je končana, drugi teden se bode že vse zboljšalo, ter z drugimi takšnimi izgovori, samo da se odpravi uboge ženske domov. Ali jim celjsko sodišče noče ali morda ne sme dati resnega odgovora? Ali so morda za Orjuno drugi zakoni? Zakaj se je proti orjuncem preiskava tako hitro končala ter se jih je izpustilo? Ko se je hotelo za delavce založiti, da se jih izpusti na svobodo do razprave, se je to odklonilo, češ, morajo biti zaprti. Ali so sodišča, zakoni, ječe samo za delavce komunističnih idej? Ali za vse enako?

Mi vemo, da so naši ovadeni in denuncirani od vseh strani ter da zanje nema pravice. Toda zakoni so za vse. Zahtevamo, da se zaprte izpusti na svobodo, kajti po preteku štirih mesecev bi lahko sodišče preiskavo zaključilo ter ugotovilo, kdo je kriv in kdo ni kriv.

Franc Tomažin.

V Zidanmostu se je smrtno ponesrečil železničar Franc Tomažin iz Ljubljane. Postal je žrtev službe in tistega sistema, ki nalaga za vsako malenkost v službi velikanske kazni. Da bi opravil kakor najbolj natančno in vestno svojo službo, je posvetil njej svojo lastno življensko varnost. Tako ga je povozilo in je smrtnim poškodbam podlegel. Ali Franc Tomažin ni opravljal samo vestno svoje službe, nego bil je tudi zaveden in prepričan bojevnik za proletarsko stvar. Globoko ga je zadelo, da buržuazija preganja in zapira voditelje delavstva. Z nabiralno polo je nabiral prispevke za žrtve reakcije in ena taka pola je bila v njegovih rokah ob času, ko se je ponesrečil. Ali še na smrtni postelji, ko je vedel, da ni nobenega upanja, da bi ozdravel, se je še spominjal zaprtih naših sodrugov dr. Lemeža in drugih ter je poslal ženo v naše uredništvo, da izroči polo in nabrano svoto v znesku 194 Din — sam je priložil še 2 Din. — ter pozdrave zaprtim sodrugom, katerih več ne bo videl. S solznimi očmi smo sprejeli polo in denar, ker taka zavednost in požrtvovalnost nam je pokazala, da proletariat, ki ima v teh težkih časih take sodruge, mora zmagati. Nimamo besed, da bi dostojno in mogočno označili veličino tega čina in vprašamo samo, koliko nas je proletarcev, ki smo duha in zavednosti Franca Tomažina. Nesmrten naj bo Tvoj spomin, sodrug France.

Železničarji.

Kisovc — Zagorje. Lansko leto se je vršila pri nas stavka radi ing. Lapornika. Vsa dokazovanja delavcev, da mora ta gospod nujno iz Zagorja, so bila brezuspešna, ker je namreč ing. Pehani tako spretno v korist Trboveljske družbe vodil pogajanja. Delavstvo je tedaj hotelo dokazati ing. Pehaniju, da Lapornik ni sposoben voditi obrat. In šli so delavci, ing. Pehani ter zastopniki Trboveljske na lice mesta in delavci so pokazali, da bo Lapornik z ognjem upropastil ves obrat Kisovc. Ali Pehani je govoril, kot da ni nič nevarnega, da komaj malo smrdi po ognju.

Danes pa menda vidi rudniško glavarstvo, kaj je nastalo na dotičnem kraju, ki so ga lani kazali rudarji zastopniku rudniškega glavarstva. Tisti ogenj se je razširil od lani na 750 m². Naj pride sedaj ing. Pehani, pa mu ne bo treba vohati za ognjem, ker ga bo od daleč videl, ker še z rešilnim aparatom ne more nihče več do ognja.

Podajamo tudi nekaj dokazov, zakaj se tako širi ogenj. — Lapornik pride v rov in že od daleč vpije: „Zgrabite ga, potem boste boljše zaslužili.“ Nadpaznik Štibernik pa se od zadaj hinavsko smeji, češ, Lapornik le nastopaj, jaz bi tudi, ali ne smem, ker ima moja žena koncesijo za trgovino in gostilno. Nadpaznikov brat — strelni mojster je bil pri ognju za paznika in je vpil nad delavcem: Ni časa strop zavarovati, samo veliko vozičkov se mora naložiti. Delavci so ga opominjali, da je njihova dolžnost, da strop zavarujejo. Ali on je to odklonil, češ, da ni časa. — In še tisti dan se je strop udrl in ogenj se je zopet razširil. Delavci zahtevamo, da rudniško glavarstvo natančno preišče zadevo in nastopi proti Lapornику in Štiberniku. — Drugič še kaj več.

Zavedni zagorski rudarji.

Ljubljana. Podjeten orjunski kandidat. Pred nekaj časa se je pri ljubljanskem poštnem ravnateljstvu oglasil 18 letni nadebudni Alojzij Petič, trgovski pomočnik v trgovini g. Janca v N. Vodmatu. Reklamiral je neko pismo, ki ga je vrgel v poštni predal in ki je bilo naslovljeno na njegovo mater, stanujočo v Ljubljani. V tem pismu, rekel je poštnemu uradniku, je bilo 200 lir v bankovcih, a mati tega pisma ni prejela.

Ta sumljiva zadeva je bila naznanjena policiji, na kar se je ugotovilo, da je mladi nadebudni orjunski prijatelj prejel 200 lir od svojega v Julijski Benečiji bivajočega očeta v ta namen, da jih izroči njegovi materi.

Mesto da bi izročil denar njegovi materi, je mladi morda bojaželjni aspirant kupil revolver in najbrže nameraval kandidirati za revolverskega bojnika „nacije“.

Skušal je izvabiti od poštnega ravnateljstva 200 lir kot odškodnino, kar pa tej ne preveč modri glavici ni uspelo. Lojzeta so vtaknili v zapor. Pri zaslišanju je izjavil, da je kupil samokres in da se je mislil ustreliti.

Izročen je bil državnemu pravdniku.

Za časa nedavnih bojaželjnih orjunskih nastopov za „nacijo“ se je preje imenovani v trgovini za bojne ideje orjuncev jako zanimal in pretepaško bando zagovarjal in branil.

V zadnjem času imamo Moščani v splošnem mir pred temi pretepači, a kljub temu nastopa par otročjih orjunskih kulturonoscev, obstoječih še iz nekaj parov bikoborcev, kateri še vedno hodijo izzivalno po moščanskih ulicah z njihovimi orjunskimi znaki.

Med temi se nahaja tudi neki ognjeviti — Elsner —, kateri nima druzega dela, kakor da hodi po ulicah in agitira za „nacijo“.

Svetovali bi njegovemu očetu g. Elsnerju, da bi svojemu sinu primerno posvetil in ga poučil, da si z lenuharskim postopanjem in brezdeljem ne bo pridobil nobenega ugleda, izven orjunaškega.

D. M. v Polju. „Sila kola lomi“. Tako se je tudi zgodilo v nedeljo dne 28. septembra pri nas o priliki volitve župana. Režimovci vseh vrst so popolnoma pogoreli, na vse mogoče načine so se trudili, da bi pregovorili naše sodruge odbornike, da bi glasovali za klerikalca Starina, kar pa jim ni uspelo. Kakor povsod, so se tudi pri nas zvezali samostojneži, demokrati, socialisti in klerikalci, kontra klerikalnim mladinom, torej zopet Orjuna in klerikalci skupaj, no vse skupaj pa jim ni nič pomagalo: propadli so — in sicer za vedno; izvoljen je bil za župana v ožjih volitvah z 11 glasovi klerikalec mladin! Zavedajoč se težkega položaja so mladini takoj prihiteli ponujat našim sodrugom odbornikom podžupana in dva svetovalca, kar so pa naši sodrugi z motivacijo možato odklonili: da jetnik in birič ne moreta skupaj in so jim nasvetovali, da naj poprej vplivajo na svoje papote v Beogradu, da spustijo naše zaprte sodruge, torej vsled tega ne z ene in kot izraziti socialisti z druge strani ne paktiramo z vami in napovedali smo jim ostro opozicijo. Tako so klerikalni mladini ugriznili v kislo jabolko. Ob zaključku je novi župan, po imenu gosp. Kukavica, nekaj fraziral, namreč svoji manjšini, ker večina odbornikov je odšla, da se bo strogo držal obstoječih zakonov (torej tudi o zaščiti države). Za zavednega proletarca zadostuje samo ta njegova izjava.

Proč z izdajicami!

Sodrugi z Jesenic nam pošiljajo sledečo izjavo: Vsem razrednozavednim sodrugom, kateri so ostali zvesti proletarskim načelom, se tem potom naznanja, da se je naš bivši sodrug gospod Janko Smolej z Jesenic izneveril proletarski ideji in šel tja, kamor mu je že dolgo srce hrepenelo, v klerikalni tabor SLS.

Imenovani gospod v proletarskih vrstah ni storil mnogo in zadnje čase sploh ni bil ne član strokovne in ne politične organizacije. Zato pozivljamo vse sodruge in sodružice, da ga kot uskoka ignorirajo.

Njemu pa kličemo mi razredno zavedni kovinarji Jesenic, Javornika in Dobrave: „Naj v miru počiva“.

Utrinki.

Radič je Žerjavovec.

Kdor temu ne veruje, naj bere „Slovenca“, ki ga je spravil Radičev govor proti klerikalcem popolnoma iz ravnotežja. „Slovenec“ pravi med drugim: „G. Radič je iz motnih virov centralističnega časopisja zajel snov za napad na Kranjsko prav brez vsake potrebe. G. Radiču čestitamo, da se je znašel tako hitro v enotni falangi s centralisti v Sloveniji.“ Kdor ni zadovoljen s klerikalnimi lažmi in krivičnim režimom, ga gospodje proglasijo, da je v zvezi z Žerjavom. Ali taka sredstva klerikalcem ne bodo pomagala niti do nebes na zemlji niti onkraj groba.

Klerikalni „boj“ proti Orjuni.

Klerikalci pišejo v svojih časopisih silno gromovito proti Orjuni. To je metanje peska v oči. Kajti v praksi se združijo z orjunci. Evo dokaza!

47. štev. „Orjune“ piše, zakaj je v Mariboru agitirala Orjuna za listo „narodnega“ bloka, na kateri so imeli klerikalci večino. „Orjuna“ pravi, da bi orjunaši ne agitirali za to listo, „da niso v soboto dopoldan prišli k nam zastopniki Slovenske Ljudske Stranke in prosili, da pozabimo na napade, opustimo pasivno resistenco in začnemo z delom! Na podlagi te izrecne prošnje SLS smo mi ukrenili še, kar se je dalo . . . 20. sept. ob 20. uri se je zbrala na dvorišču hotela „Kosovo“ naša četniška sekcija, kateri so se pozneje pridružili še številni drugi naši člani, nekaj Sokolov in nekaj Orlov . . . V imenu Orlov pa je govoril prof. Prijatelj, ki je pozdravil skupen nastop Orjune, Orlov in Sokolov in želel, da bi ta zveza ostala trdna za vse nevarnosti . . . Potem se je razvil sprevod (povorka) . . . Na čelu povorke je stopala uniformirana četa Orjune, v četi pa so bili tudi Orli . . . Govoril je še blagajnik mestne organizacije brat Janko Zorko, potem pa je brat Reja razdelil nočno službo. Sodelovalo je tudi nekaj Orlov, ki so skupaj z orjunaši lepili plakate bloka in one, katere je izdala mestna Orjuna, ter jih čuvali.“

Ali se bo sedaj še kdo vprašal, zakaj klerikalci ne razpustijo Orjune? Dr. Korošcu je ljubša Orjuna kot pa delavske organizacije.

„Vse samo za nas!“

„Narodni“ blokovci v Mariboru so silno oblastni in pravijo: Bomo delali vse samo za nas. — Hudomušnež je dejal: Tudi noriščnico postavimo samo za nas.

Tiskovni sklad.

170 Din Mojzelj, Št. Jernej, 87 Din omizje zavednih delavcev, 25 Din invalidi iz Celja (Krobat, Potočan, Celinšek, Vidic, Rajgelj, po 20 Din Hribar Ivan, Loke 383 Trbovlje in Divjak And., Borovnica, 15 Din Volc Alojz, po 10 Din Soje Ivan, Vič, Gomilar Alojz, Maribor, Blaž Ivan, D. M. v Polju, Strnad, Ruše, Jenko Peter, Kočevje, Springer Franc, Kočevje, Šuligoj Viktor, Vič, Cerinšek Martin, Maribor, Zupančič Ivan, D. M. v Polju, 13 Din Knapič Leopold, Kočevje, 12 Din Neimenovani, Medvode, po 5 Din Kapla Aleš, Rošev mlin Hrastnik, Maguša Ludvik, Ljubljana, Vilman Alojz, Jesenice, Ambrožič Vinko, Jesenice-Fužine, Turšič Andrej, kretnik, Borovnica, Stvarnik Ivan, Rakek, Glavan Hinko, Ljubljana, Prule 8, Neuman Rihard, Studenci pri Mariboru, Flajnik Janez, Črnomelj-Dobliče, Kuzmič Čeda, Beograd, Oprežnik Miha, Hrastnik, Mastnak Ivan, Maribor, Ulčar Alojz, Jesenice-Fužine, Gros Miha, Ljubljana, Poseta Peter, Vrhnika, Bedenk A., Ježica, Erjavc Alojz, Černuče-Ježice, Tavčar Marija, Ljubljana, Ojsterc Alojz, Ljubljana, Rebec Ivan, Maribor, Dvojmoč Josip, Beakovič Matko, Ferenci Istra, Jerina Alojz, Dol. Logatec, Stare Franc, Staritrg, Bajek Franc, Vič, Okršler Josip, Medvode, Grilc, Cerklje, Petrič, Cerklje, Prelovšek Ivan, Lukovica, Jugovič Valentin, Ljubljana, Magerle Josip, Ljubljana, Liković Matija, Javornik, Mlakar Ivan, Staritrg, 6 Din Kotnik Ivan, Lukovica-Domžale, po 4 Din Čepelnik, Ljubljana, in Peterkovič T., Ljubljana, po 3 Din Vedlin, Grtadolnik Ivan, Ljubljubna, Arch Ivan, Kranjska gora, po 2 Din Mejač Lovro, Borovnica, Neimenovani, Ljubljana, Okrogar Anton, Zagorje ob Savi. Skupaj 646 Din. Zadnjič izkazanih 1003·50 Din, 10 lir; skupaj 1639·50 Din in 10 lir.

Širite „Delavsko-kmetski list“! Zahtevajte ga po vseh lokalih!

Izdajatelj in lastnik: Konzorcij v Ljubljani.
Tiskarna Josip Pavliček, Kočevje.
Odgovorni urednik Josip Pezdir, sedlar.